

Sygn. akt. I ACa 573/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Jan Sokulski
Sędziowie:	SA Marek Klimczak (spr.) SO del. Jan Dela
Protokolant:	st.sekr.sądowy Renata Rusinek

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2014 r. na rozprawie sprawy

z powództwa **K. H.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 2 września 2013 r., sygn. akt I C 917/12

I. **oddala** apelację,

II. **zasądza** od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód K. H. domagał się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 80.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 sierpnia 2012r. oraz kosztami procesu.

W uzasadnieniu pozwu podano, że dochodzona pozwem kwota stanowi zadośćuczynienie za krzywdę (art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 448 k.c.) związaną ze śmiercią matki powoda w wypadku komunikacyjnym w dniu 29 sierpnia 2005r., którego sprawca był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u pozwanego.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa podnosząc, że powód nie dysponuje roszczeniem o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej, gdyż przepis je regulujący (art. 446 § 4 k.c.) wszedł w życie dopiero w dniu 3 sierpnia 2008r., a wypadek w którym zginęła matka powoda miał miejsce przed tą datą.

Sąd Okręgowy w Krośnie wyrokiem z dnia 2 września 2013r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 50,000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 sierpnia 2012r., oddalił powództwo w pozostałej części oraz orzekł o kosztach procesu.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy opierając się na poczynionych w sprawie ustaleniach faktycznych, uznał, że roszczenie powoda znajduje oparcie w art. 24 § 1, 448 k.c. oraz art. 822 k.c. i art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Posiłkując się orzecznictwem Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 14 stycznia 2010r. IV CSK 307/09, uchwała z dnia 22 października 2010r. III CZP 76/10, uchwała z dnia 13 lipca 2011r. III CZP 32/12, wyrok z dnia 15 marca 2012r.), Sąd Okręgowy argumentował, że prawo do życia w rodzinie i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c., a w stanie prawnym sprzed 3 sierpnia 2008r. spowodowanie śmierci osoby bliskiej mogło stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Okoliczność, że taka możliwość nie była wykorzystywana powszechnie nie ma żadnego znaczenia dla oceny dopuszczalności takiego roszczenia. Wprowadzenie, zaś art. 446 § 4 k.c. jest jedynie wzmocnieniem praw poszkodowanych, a nie wprowadzeniem nowego, nie istniejącego poprzednio roszczenia.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska strony pozwanej, iż osoba dochodząca zadośćuczynienia jest osobą jedynie pośrednio poszkodowaną, w związku z czym ubezpieczyciel wobec treści art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z dnia 16 lipca 2003r. ze zm.) nie jest zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia na jej rzecz. W tym przedmiocie Sąd Okręgowy odwołał się do uzasadnienia uchwały SN 13 lipca 2011r. III CZP 32/11 (OSNCP 2012/1/10), gdzie powiedziano, iż ten sam czyn niedozwolony może wyrządzić krzywdę różnym osobom, źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś, jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również, więc osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej dobra osobistego.

Dokonując oceny rozmiaru krzywdy doznanej przez powoda wskutek naruszenia jego dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej z matką, Sąd Okręgowy wziął pod uwagę bliską więź łączącą powoda z matką, fakt wspólnego zamieszkiwania i pomocy udzielanej przez matkę w wychowywaniu dzieci powoda oraz wsparcie emocjonalne doznawane na co dzień od matki. Wskazał jednocześnie, że nie bierze tutaj pod uwagę negatywnych doznań psychicznych powoda związanych z rozpadem jego małżeństwa, skoro wydarzenie to nie może być wiązane ze śmiercią matki.

Mając powyższe na uwadze Sąd ten uznał, że kwotą adekwatną dla rozmiaru krzywdy powoda będzie 50.000 zł. Orzekając o odsetkach ustawowych od tej kwoty Sąd Okręgowy powołał się na art. 481 k.c., 455 k.c. oraz art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z dnia 16 lipca 2003r. ze zm.). Jako podstawa prawna orzeczenia o kosztach procesu wskazany został art. 100 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku w części obejmującej uwzględnienie powództwa i orzeczenie o kosztach procesu wniósł pozwany zarzucając temu wyrokowi:

1) naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 23, 24 i 448 k.c. w związku z przepisem art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z dnia 16 lipca 2003r. ze zm.) polegające na przyjęciu, co do zasady, odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego i zasądzeniu na rzecz powoda zadośćuczynienia za krzywdę będącą wynikiem naruszenia dobra osobistego powoda wywołanego zerwaniem więzi rodzinnej ze zmarłą matką,

2) naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (...), polegające na uznaniu, że zakres odpowiedzialności odszkodowawczej zakładu ubezpieczeń jest tożsamy z zakresem odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody i dalej, że przepis ten stanowi uzasadnioną podstawę do domagania się od ubezpieczyciela roszczeń odszkodowawczych wywodzonych li tylko z naruszenia dobra osobistego.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w zaskarżonej części oraz zasądzenia od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, przed sądem I i II instancji według norm przepisanych.

Powód w odpowiedzi na apelację pozwanego wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna, gdyż zaskarżony wyrok nie narusza wskazanych w niej przepisów prawa materialnego.

Na podzielenie w całej rozciągłości zasługuje zapatrywanie prawne, które legło u podstaw zaskarżonego wyroku a sprowadzające się do tezy, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r. Wiąż rodzinna stanowi, bowiem dobro osobiste i podlega ochronie na podstawie art. 23 k.c. i art. 24 k.c. Wprowadzenie zaś, art. 446 § 4 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania.

Zapatrywanie to zasługuje na akceptację nie tylko ze względu na fakt, iż znalazło ono szerokie uznanie w doktrynie i judykaturze, ale z uwagi na zasługujące na podzielenie argumenty natury jurydycznej przywoływane na jego poparcie. W zasadniczych zrębach zostały one przytoczone zarówno w pozwie jak i w uzasadnianiu zaskarżonego wyroku tak, że nie ma w tym miejscu potrzeby kolejnego ich powtarzania (por. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, OSNC-ZD 2011, nr B, poz. 42 i z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, nr 1 poz. 10 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 91, z dnia 25 maja 2011, II CSK 537/10, nie publ., z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, nie publ. i z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, nie publ.). Należy podkreślić, że wszystkie przytoczone orzeczenia zostały wydane w sprawach, w których roszczenia z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej były bezpośrednio dochodzone od ubezpieczycieli. Co więcej, Sąd Najwyższy w żadnym z nich – o czym mowa będzie jeszcze poniżej – nie dopatrywał się podstaw do zakwestionowania zasady, że zakres odpowiedzialności ubezpieczycieli odpowiada zakresowi odpowiedzialności ubezpieczonych.

Sąd Okręgowy ma rację także wtedy, gdy stwierdza, iż powód, dochodząc – na podstawie art. 24 w związku z art. 448 k.c. – zadośćuczynienia za doznaną krzywdę powstałą w wyniku śmierci matki w wypadku komunikacyjnym udowodnił wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, a to, istnienie dobra osobistego w postaci szczególnej więzi łączącej ją ze zmarłą matką, naruszenie tego dobra na skutek ruchu pojazdu mechanicznego (wypadku komunikacyjnego) i śmierci najbliższego członka rodziny, a także adekwatny związek przyczynowy pomiędzy powstaniem szkody niemajątkowej a tym naruszeniem.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124. poz. 1152 ze zm.).

Zgodnie z treścią tego przepisu odszkodowanie ubezpieczeniowe ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem a wysokość tego odszkodowania (o ile nie przekracza sumy gwarancyjnej) winna odpowiadać wysokości odszkodowania należnego od ubezpieczonego na podstawie ogólnych zasad odpowiedzialności, zgodnie z zasadą pełnego odszkodowania. Przepis ten nie reguluje samodzielnie

zakresu odpowiedzialności ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego za szkody wyrządzone przez niego ruchem takiego pojazdu, lecz odwołuje się do odpowiedzialności posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego na podstawie przepisów kodeksu cywilnego. Wymieniony przepis wielokrotnie był przedmiotem wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 22 kwietnia 2005r. III CZP 99/04 (OSNC 2005/10/166) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż omawiany przepis posługuje się pojęciem szkody szeroko rozumianej, obejmującej zarówno uszczerbek majątkowy jak i niemajątkowy. Zawarta w nim regulacja jest wyrazem woli ustawodawcy zapewnienia osobie trzeciej możliwie pełnej kompensaty szkody wyrządzonej w związku z ruchem pojazdu mechanicznego.

Mając na względzie tak rozumiany art. 34 ust. 1 (również w brzmieniu obowiązującym przed dniem 11 lutego 2012r.) nie ma podstaw do podzielenia zapatrywania, że wyłącza on z zakresu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zadośćuczynienie za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12 OSNC 2013/7-8/84 oraz z dnia 7 listopada 2012r. III CZP 67/2012). Takie ograniczenie wymagałoby wyraźnej podstawy prawnej, tymczasem przewidziane w art. 38 u.u.o. wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela dotyczą szkody majątkowej i – jak wyjaśniono w orzecznictwie (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2007r. III CZP 146/06) – nie ma podstaw do rozciągania tego przepisu na wypadki wyrządzenia szkody niemajątkowej.

Z porównania treści pierwotnego i zmienionego brzmienia art. 34 ust. 1 u.u.o. wynika, że celem nowelizacji było usunięcie ewidentnej usterki redakcyjnej. Polegała ona na niefortunnym użyciu w pierwotnym przepisie zwrotu "szkodę, której następstwem jest", powodującego, że z treści pierwotnego brzmienia przepisu wbrew oczywistemu stanowi rzeczy, wynikało, iż naprawiana szkoda jest przyczyną - zamiast - skutkiem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Zastosowanie w znowelizowanym art. 34 ust. 1 u.u.o. zwrotu "szkodę, będącą następstwem" wyeliminowało tę usterkę, mając zatem na względzie zakres i cel nowelizacji art. 34 u.u.o., nie ma racjonalnych powodów, aby dopatrywać się w niej merytorycznej zmiany przepisu i przyjmować, że dopiero znowelizowany art. 34 ust. 1 u.u.o. stanowi podstawę do objęcia ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uzasadnienie powołanej wyżej uchwały SN z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12).

Z tych przyczyn, działając na podstawie art. 385 k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w myśl przepisu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c.